

Zápisky z konferencie EAZA 2005 v Bristole

Notes from EAZA Conference 2005 in Bristol

RNDr. Peter Lupták
ZOO Bojnice

BRISTOL ZOO GARDENS

Letecké presuny majú svoje nesporné výhody, najmä ak myslíme na rýchlosť a komfortnosť. Viani som na tomto mieste napísal, že lety postrádajú výhody a zážitky cesty autom. Ako sa ukázalo tohto roku, nebola to celkom pravda. Pri lete späť som vďaka meškaniu leteckej spoločnosti nestihol prípoj do Viedne. Nebol to príjemný pocit pozerat' sa na odpájanie lietadla od rampy rovno pred mojimi očami a sledovat' rolovanie stroja na dráhu. Na moje šťastie letel ďalší let len za tri hodiny, takže som dlho nečakal. Ale vráťme sa k cieľu tohto príspevku – k 22. výročnej konferencii Európskej asociácie zoo a akvárií EAZA. Konferenciu tento rok zorganizovala jedna z najstarších zoo na britských ostrovoch a podľa sprievodcu najstaršia zoo na svete nenachádzajúca sa v hlavnom meste – Zoo Bristol. Pri zrode zoo v roku 1835 stál vážený lekár Dr. Henry Riley, ktorý inicioval založenie „Zoologickej spoločnosti v Bristole a Cliftone“ a za cieľ organizácie stanovil šírenie vedomostí o živočíšnej ríši v príjemnom prostredí miestnych záhrad. Preto dodnes bristolská zoo má názov Bristol Zoo Gardens. Vo viktoriánskej dobe si zariadenie získalo ohromnú popularitu občanov, okrem jazdenia na slonoch a ľavách tu usporadúvali hudobné koncerty, tenisové, kriketové alebo golfové zápasy. Rozlohou je to malá zoo, 5 hektárov je hustým koncentrátom a kombináciou starších chovných zariadení s modernejšími. Zoo sa pyšní viacerými prvenstvami, napríklad patrí k spoluzakladateľom Federácie zoologických záhrad Veľkej Británie a Írska; ako prvá na ostrovoch odchovala nosorožca ostronosého (1958), okapi (1963) a gorilu (1971). V súčasnej dobe chová bristolská zoo okolo 50 druhov cicavcov, z ktorých niektoré sú naozajstné vzácnosti. Z nich spomeniem ksukola (aye-aye) (*Daubentonia madagascariensis*), kaloňa komorského (*Pteropus livingstoni*) a levíka čierneho (*Leontopithecus chrysopygus*). Vtáčích druhov majú cez 80, ostatné skupiny sú zastúpené reprezentatívne. Pozoruhodné sú konzervátorské aktivity zoo na in situ projektoch na záchranu niektorých vtáčích druhov na Filipínach, okapi v Kongu, primátov v Kamerune, ale aj doma na ostrovoch. Ojedinelým príspevkom bola pomoc pri reintrodukcii ohrozených ulitníkov rodu *Partula* na ostrove Moorea na Tahiti. K účastníkom konferencie môžem dodať len toľko, že bola na rozdiel od minulých rokov ešte celoeurópskejšia, ba na istých zasadnutiach až celosvetová. Prišli aj zástupcovia zoo z Grécka, Nórska, Bulharska, či pridružených zoo z Juhoafrickej republiky, Izraela a pozvaní hostia z Brazílie, Kolumbie, Austrálie, Juhoafrickej republiky, Spojených arabských emirátov a Indonézie. Konferencie EAZA v Bristole sa zúčastnilo okolo 520 delegátov. Akcia prebiehala ďaleko od mesta Bristol a dobrý kúsok od mesta Bath v kempe University of Bath.

1. PLENÁRNE ZASADNUTIE – ZAHÁJENIE KONFERENCIE

Prvé plenárne zasadnutie konferencie začalo v trocha neobvyklých priestoroch telocvične, ktorá podaktorým kolegom pripomínala ich bývalý žirafinec. Konferenciu zahájil riaditeľ bristolskej zoo Jo Gipps. Ospravedlnil premiéra Prescottta a pripravenou scénkou s mobilom vyzval prítomných k vypnutiu týchto moderných a otravných zariadení. Pán Gipps ponímal akciu ako vec osobnej prestíže a bol dôležitým elementom vo fungovaní konferencie, obzvlášť sa blysol na večierku a aukciu pre korytnačiu kampaň. Prezident De Boer vo svojom prejave zdôraznil fakt, že súčasné zoo v mestách sú inkubátormi budúcich ochrancov prírody a zvierat. Počet EEP dosiahol 162 a ESB 152, množstvo TAGov je 41. Kriticky pripomenul, že z celkového množstva viac ako 300 záchranných programov dobre funguje len malá časť z nich. V prepočte na jednu zoo v EAZA pripadá jeden záchranný program. Realita je však taká, že len 40% členov je aktívnych a vedie nejaký druh programu. Inými slovami povedané, dohromady 60% členských zoo je pasívnych a len sa vezie. Nefunkčnosť niektorých programov mieni EAZA riešiť trocha tajomne avizovanou revíziou činnosti. Koen Brouwer z exekutívy EAZA vyzval, aby sme „tvrdzo pracovali a boli profesionálnejší“. Referoval aj o prieskume zoo-zariadení v Albánsku, Rumunsku, Bulharsku a Macedónsku. Pristavil sa pri dvoch prípadoch úmrtí ošetrovateľov v minulom roku (Viedeň, Kyjev) a katastrofálnych záplavách v New Orleans. Nate Flasness z centrály ISIS oznámil, že vo výrobe ZIMS-u sú už za polovicou. Skonštatoval, že v ich organizácii je 259 európskych členov. Na skúšobnú prevádzku a napĺňanie údajov vybrali 4 z nich.

2. PLENÁRNE ZASADNUTIE – ZACHRÁŇME NOSOROŽCE!

Vyhlasenie novej kampane EAZA „Save The Rhinos“ prichádza v čase, keď máme možnosť v priamom prenose, tak povediac on line, sledovať vymieranie jednej živočíšnej formy. Všetky snahy o záchranu severnej formy nosorožca tuponosého v prírode zlyhávajú a celosvetová ochranárska komunita sa bezmocne prizera. Zdá sa, že niet tej sily, ktorá by garambským nosorožcom pomohla. Správa z júla roku 2005 o počte 5 možno o niečo viac kusov je šokujúca! Je celkom reálne, že Fatu alebo niektorý z iných posledných sudánskych nosorožcov bude jedného dňa naozaj posledným exemplárom na planéte! Možno aj preto je kampaň venovaná nosorožcom nevyhnutná. Je potrebné zaistiť, aby podobný osud nepostihol ostatné druhy týchto prežívajúcich prehistorických tvorov. Hlavným organizátorom kampane je Renaud Fulconis, zástupca organizácie Save the Rhino International (SRI). Renauda som spoznal na konferencii WAZA v Kostarike, kde sme spolu kandidovali ako noví členovia, vtedy reprezentoval ZOO Amnéville. Spomínam si na dlhú debatu o knihách Jarreda Diamonda a ich in situ aktivite v Keni na záchranu nosorožcov. Ocenil som fakt, že Francúzi vyvíjajú činnosť v iných „výsostných“ vodách (bývalej anglickej kolónie) a poskytujú peniaze priamo na konkrétne projekty. Na konferencii v Bristolu vystúpili so svojimi príspevkami viacerí významní svetoví odborníci. Najprv sme si vypočuli informatívnu prednášku riaditeľky SRI Cathy Deanovej, predovšetkým o tom, ako usporadúvajú maratónske behy (Rhino Run) a spoločenské párty za účelom vyzbierania prostriedkov alebo poučenia verejnosti. V spolupráci s inými inštitúciami podporili napríklad vybudovanie pozorovateľne nosorožcov v tanzánskej rezervácii Mkomazi a prispeli na vzdelávacie podujatia pre deti v Laikipii v Keni. O ich činnosti rozpráva viac ich časopis *The Horn*. Nasledovali dvaja pracovníci IUCN: Asian Rhino Specialist Group zastupoval Nico van Strien. Priblížil neutešivé a známe počty troch ázijských druhov. Kým u nosorožcov indických možno pozorovať určitý pokrok a posun smerom k zaisteniu ich budúcnosti, u ostatných je situácia pomerne tristná. Ujung Kulong (Jáva) udáva menej ako 50 a Cat Loc (Vietnam) nie viac ako 5 nosorožcov jávskych. Kým zvieratá vo Vietname nejavia žiadne známky reprodukcie, na Jáve zas nedovoľuje prílišnú expanziu veľkosť územia. S obľúbeným Strienovým druhom zo Sumatry to tiež nie je nijak ružové. Posledné štatistiky hovoria o 25 jedincoch na Borneu, 75 v Malajzii a asi 200 na Sumatre. Túto formu nosorožca študoval v prírode 5 rokov a celkovo ho videl len trikrát. Povedal, že uvidieť ho v prírode raz do roka je obrovské šťastie. Ďalší prednášajúci bol Richard Emslie zastupujúci skupinu African Rhino Specialist Group. Hneď na úvod sa vrátil do roku 1885 do juhoafrických rezervácií Hluhluwe a Umfolozi, kde pripomenul, že z 20-tich možno 50-tich posledných jedincov južnej formy sa za viac ako 100 rokov mravčej práce podarilo k dnešnému dňu tento stav navýšiť na 11320 (r. 2003) kusov a 737 v opatere človeka. Len Keňa, kam boli južné nosorožce tuponosé prevezené len nedávno, hlási 218 kusov! Bohužiaľ, už spomínaná severná forma nemá také šťastie a podľa Emslieho slov ostáva nechaná svojmu osudu. Snahy o prevezenie 5-6 kusov do Kene stroskotali. Možno práve v tejto chvíli tečie krv jedného z posledných garambských nosorožcov zastreleného arabskými jazdcami zo Sudánu hnanými vidinou zisku z predaja rohov. Úpadok počtov čiernych nosorožcov je chronicky známy. Istým zábleskom nádeje pre ne môže byť vzostup populácie pozorovaný od roku 1995. Veľmi kľúčovými faktormi záchrany sa javia translokácie, u juhoafrických poddruhov sa zistil nárast o 6,5%, čo je vysoko pozitívne, u východoafrickej formy o niečo nižší a bohužiaľ v poslednej dobe trochu klesajúci trend nárastu (len o 2%). Ako neskutočne otrasné považujem fakty o tom, že napríklad taká obrovská krajina, ako je Tanzánia má len neuveriteľných 66 nosorožcov ostronosých! Táto kampaň môže reálne pomôcť nárastu počtu nosorožcov. Infopack kampane dáva možnosť podporiť niekoľko lokálnych projektov záchrany nosorožcov!

3. a 4. PLENÁRNE ZASADNUTIE – VETERINÁRNA SEKCIA A KAMPANE

Tento míting nemal hojnú účasť, skôr sa ho zúčastnili veterinárne orientovaní účastníci. Chris West prednášal o používaní neuroleptických trankvilizérov v zoo-medicíne a z ostatných zaujal príspevok známeho Johna Lewisa o úlohe veterinára pri in situ konzervátorských aktivitách. Štvrté plenárne zasadnutie vyhodnocovalo doterajšie kampane. V kampani Bushmeat pokračovalo lobovanie v EÚ a workshopy – nič zásadné a konkrétne smerom k zlepšeniu neblahej situácie s politickým pozadím. Kampaň Rainforest navýšila rozpočet a zjavne dosiahla viac úspechov a v práci na projektoch pokračuje razantnejšie. V kampani Tiger šéfka smutne podotkla, že v poslednom čase sa príliš nového neudialo. Dozvedeli sme sa, že známa rezervácia Sariska v Indii je už údajne bez tigrov a pretriasal sa aj prípad zatknutia troch vládnych úradníkov zapletených v kauze zabitia tigrov na Sumatre. Kampaň Shellshock bola slávnostne uzavretá. Zapojilo sa 160 inštitúcií z 26 krajín, vyzbierané peniaze putujú do projektov.

5. PLENÁRNE ZASADNUTIE – VÝSKUM

Bart Hiddinga podal správu o výsledkoch EAZA dotazníku o výskume v členských zoo. Len 25% zoo má zriadené výskumné oddelenie. Kristin Leus (Antverpy) referovala o tom, čo môže urobiť pre výskum veľká zoo a Radoslaw Ratajszcak (Poznaň) zas o tom, čo vo výskume dokáže urobiť menšia zoo. Radoslaw analyzoval, prečo vedecký výskum v zoo budí nedôveru akademického sveta. Zamýšľal sa nad tým, prečo je v prioritách zoo veda niekde na okraji záujmu, hľadal korene negatívneho vnímania zoologických záhrad verejnosťou. Je vynikajúce, že sa rozhodol niečo s tým robiť a zorganizoval „Letnú školu zoobiológie“ a vedecké konferencie „Cicavce v zoo“ a „Zvieratá v zoo a ich výskum“. Praktické ukážky spolupráce v manažovaní EEP bielych nosorožcov s akademickými inštitúciami predstavila Kristína Tomášová (Dvůr Králové). Nosorožec tuponosý je prvým divým druhom, u ktorého sa skúmajú hormóny z trusu. Dôkazom úspešnosti tohto výskumu je nárast pôrodnosti v rokoch 2000-04 na 32 oproti 16 v rokoch 1995-99. Heribert Hofer (IZW Berlín) priblížil ďalšie konkrétne príklady takejto spolupráce a povedal: „Zoo sú experimentom v evolúcii malých populácií“.

FELID TAG

TAG viedol samostatne Alex Sliwa z Wuppertalu. Na začiatku zasadnutia informoval o zmenách na postoch koordinátorov a o prebiehajúcej evaluácii práce EEP koordinátorov. Predložil návrh na nový EEP program pre rysy iberské (španielske) a vyzýval niekoho na monitorovanie situácie s mačkou divou s možnosťou vytvorenia úrovne ESB. Pri tomto druhu je to práca nevd'áchná a ako povedal „mamutia“, pretože jestvuje viacero poddruhov, v ktorých vôbec nie je jasno a navyše tu úraduje hybridizácia s domácimi mačkami. Otvorenou stále zostáva otázka ako ďalej vo vedení EEP pre *Oncifelis geoffroyi* – David Gill zo South Lakes by chcel rezignovať. Prvý príspevok do pléna mal Sean Mc Keown o gepardoch: chová sa 349 (184.165) jedincov v 75 inštitúciách, oproti vlnajšku nastal nárast. Mortalita mláďat je 20%, nízky koeficient inbrídingu (87 zakladateľov a 14 potenciálnych). V posledných dvoch rokoch sa rozmnožovali len v 11-14 zariadeniach. Rastúca je jedine európska populácia. Chov ázijského leva je stabilizovaný na 40.49 jedincov v 32 inštitúciách. Sarah Christie referovala o tigroch zo Sumatry (125, 65.60) v 57 inštitúciách, 13.13 je v austrálskej oblasti, populácia postupne rastie a je zdravá. Stav tigrov sibírskych bol 275 (126.147) v 97 zoo, populácia má excelentných zakladateľov. Hlavným problémom manažovania poddruhu je, že koordinátorka už nemá dosť času. Leopardov amurských bolo 117 (59.56.2) v 42 inštitúciách. Sarah vidí reálne šance pre reintrodukcie. Proti výstavbe potrubia cez významnú leopardiu rezerváciu protestovali aj zoologické záhrady. Koordinátor leopardov cejlónskych Th. Jardin vyzdvihol import páru do brnenskej zoo, stav populácie je 20.24 v 15 zariadeniach. Prvýkrát som videl koordinátora čínskych leopardov Michaela Flüggera z Hamburgu. Stav zvierat v tomto novom programe je 12.20 v 15 zoo, pričom 2.6 sú staršie ako 15 rokov. Taxón chovajú niektoré neeazovské zoo, napr. Stralsund, Cottbus a Aue. Príspevok koordinátorky perzských leopardov Martiny Raffel z Münstru odznel na konci zasadnutia. Bol konzistentný a veľmi dobre pripravený. Autorka referátu spracovala nové vydanie EEP knihy, uviedla aj historické dáta (dohromady sa v EEP chovalo dodnes 584 perzšakov). Podrobne rozviedla reprodukčné parametre, demografiu a základné štatistiky chovu. V populácii rodili samice vo veku od 5 do 14 rokov, najmladšia mala 2 roky a 8 mesiacov. Miera prežívania mláďat a veľkosť vrhu neboli veľmi vysoké. Počet zakladateľov 9 a 2 potencionalne, genetická diverzita 0.87 nie je optimom. Celkový stav jedincov je 105 (60.45). Mark Pilgrim z Chestru podal prvý ESB report o jaguároch. V údajoch má stále veľa prázdnych miest, doteraz zistil stav 124 (58.66) v 51 inštitúciách. Hľadá zoo ochotné venovať sa chovu čistých subspecíí. Grégory Breton z d'Auneau si myslí, že to nie je potrebné. Nasledovala debata o hraniciach medzi poddruhmi a veľkých nejasnostiach v tejto otázke. Leif Blomquist, tradične s fajočkou v ruke, pohovoril o stabilizovanej situácii v chove irbisov (94.105). Záujem zo strany nových chovateľov je stále, minimálna životaschopná populácia 200 jedincov je zaistená, preto je vo výbere inštitúcií opatrnejší. Peter James pojednal o leopardoch obláčkových, stav 52 (28.24) z 15 zakladateľov. Množia sa stále ťažko, v súčasnej dobe iba 4 páry. Najväčší chov má Howletts. Sandra Reichler z Heidelbergu poslala report o mačke Temminckovej – stav 12.8 v 7 inštitúciách. V roku 2004 boli v Heidelbergu 3 vrhy. Problémom je, že v 3 zariadeniach sa chová ssp. „*tristis*“. I. Sanchez spomenul odchytenie 2.2 nových rysov iberských v Sierra Morena a Doñana. V programe záchrany sa odchovali prvé mláďatá (1.2). Pozoruhodná bola skúsenosť z odchovu, keď 6 týždňový samček zabil svoju menšiu sestru. Vysvetlenie nikto z prítomných nenachádzal. Lars Versteeg spracoval európsku populáciu rysov ostrovidov. Veľa exemplárov má neznámy alebo zmiešaný pôvod, viacero zoo vytvorilo nové páry karpatských rysov, ktoré podľa výsledkov genetických štúdií sú od ostatných európskych rysov veľmi odlišné. Padli návrhy na zriadenie statusu EEP pre tento taxón. V chove mačky čiernonohej nastal pokles stavu, aj keď

Wuppertal dovezol z Hoedspruitu v RSA 1.2. Ute Magiera len uviedla stav mačky piesočnej 38.50 v 23 inštitúciách. Nová koordinátorka EEP pre manuly Anne Godfrey z Edinburghu opäť pripomenula vysokú mortalitu mláďat, v roku 2004 prežilo len 13 z 57 narodených mláďat. Nová tvár z dečínskej zoo Milada Petrů skonštatovala pri programe mačky rybárskej, že o množenie taxónu nie je záujem. Iná situácia je v chove mačky červenoškvrnnej (*P. rubiginosus*), ktorých je v európskych zoo veľmi málo (8.14) a záujem o ich chov je evidentný. EEP pre *Oncifelis geoffroyi* registruje 21 inštitúcií, spolupráca je slabšia a koordinátor kritizoval, že niektoré zoo bez jeho upovedomenia predávali odchovy obchodníkom. Pavel Brandl vidí možnosť dovozov nových oncil z Guajany na dlhé roky a stav 9.7 za stále nízky. Grégory Breton zmonitoroval jaguarundi, zistil 43 (23.18.2) v 14 chovných zariadeniach. Chov je vysoko inbrédny. Zháňa tipy na ďalších chovateľov. Stewart Muir predstavil prvý studbook pre margaja. Jestvuje veľa medzipoddruhových krížencov, dovozy z Belize sú dosť problémové. Prieskum stavov ocelotov od Tracey Moore uvádza 69 kusov väčšinou neznámeho pôvodu. Veľké množstvo samíc sa nereprodukuje. Andrew Kitchener podal veľmi detailný report o mačke divej. Škótsky poddruh takmer vyhynul v roku 1915 a podobne ako mačky divé u nás trpí na silnú hybridizáciu s domácimi mačkami. Dokonca si myslí, že len asi 400 jedincov je čistých a zvyšok z 3000 odhadovaných sú krížence. Upresnil morfológické rozdiely medzi mačkou divou a hybridnou mačkou. Okrem 21 charakteristík na kožuchu upozornil najmä na tvar chvosta (hybridom sa špička zužuje) a nemajú plynulé čiary na zadnej časti tela, skôr sa rozpadajú a podobne. Veľmi cennou bola slide show od William Olivera, ktorý pôsobí na Filipínach. Predstavil najmenší a najvýchodnejší poddruh mačky bengálskej (*Prionailurus bengalensis rabori*), ktorý sa vyskytuje medzi Luzonom a Mindanaom, presnejšie iba na troch ostrovcích Visayanského súostrovia. K vzniku osobitného poddruhu došlo najmä preto, že v ľadových dobách k nim neboli pevninské mosty ako napríklad medzi Palawanom a Borneom. Visayan Leopard Cat je neobyčajne graciálna mačka. Autor príspevku spomenul fakt, že jej osirelé mláďatá sa často nachádzajú na plantážach cukrovej trstiny. Geograficky najbližší poddruh *P. b. heaneyi* žije na Palawane. Na záver sa hovorilo o využívaní Cat online library a potrebe zasielania post-mortem reportov Johnovi Lewisovi.

WAPCA

Doterajšia koordinátorka Julia Trilmich, ktorú som spomínal v poslednej správe, neodolala vábeniu inej africkej krajiny a odišla spolu s priateľom naplniť inú africkú misiu. Klaus Wünnemann, šéf vedenia asociácie a riaditeľ ZOO v Heidelbergu začal zasadnutie predstavením novej koordinátorky, mladej a na prvý pohľad možno trocha ostýchavejšej Sonje Walters. Nie je environmentalistka, ale primatologička, čo prinesie do práce organizácie nový vietor. Krátko sa predstavila a len tak mimochodom spomenula, že doteraz má praktické skúsenosti z výskumu langura tonkinského (*Rhinopithecus avunculus*). Naplnené auditórium zasadnutia svedčí o rastúcom záujme o ochranu západoafrických primátov. Veľmi skoro sa rozplynuli obavy o tom, či toto plaché dievča preberie štafetu náročnej práce aspoň na tej istej úrovni. Prednáška jednoznačne ukázala, že Sonja sa v priebehu niekoľkých mesiacov zhostila úlohy znamenite. Konečne začal niekto presadzovať prepotrebný základný inventarizačný výskum primátov v rezervácii Ankasa. Pretože doterajší aktivisti sledovali viac prácu s ľuďmi a ďalšie environmentálne aktivity, ktoré samozrejme sú potrebné, no ťažko možno budovať ekoturistické centrum, pokiaľ ani nevieme koľko a aké spektrum druhov zvierat na území vlastne žije. Sonja odtajila, že jej snom je vybudovanie výskumnej stanice v strede rezervácie. Prítomnosť vedcov, študentov a strážcov v akomkoľvek území znamená odliv pytliactva. Súčasná situácia v Accra Zoo je 7 mangabejov bieločrých, 1 mačiak Rolowayov a viac ako 50 druhov iných zvierat. Rezervácia Ankasa má bohužiaľ niekoľko reálnych mínusov, napr. veľká vzdialenosť od miest, pytliactvo, veľmi málo turistov, chudobné komunity a absentuje dobrá prístupová cesta. V apríli 2005 vzniklo v ZOO Accra Centrum pre ohrozené primáty. Ďalej sme sa dozvedeli, že došlo k pozoruhodnému transportu a to k presunu 1 samca mangabeja bieločrých z parížskej zoo Menagerie do Zoo Accra. Táto informácia je pre tých, čo pochybujú o zmysle modernej zoo. Nemecká ambasáda v Ghane sponzorovala výstavbu prírodného chodníka pre návštevníkov rezervácie. WAPCA zakúpila nový Land Rover a začala s výstavbou výhliadky. Miestnych ľudí zapojila do 3-mesačného kurzu výroby bambusových výrobkov. Medzi najbližšie plány patrí výstavba vzdelávacieho centra a presun ďalšieho mangabeja, tentokrát z Abidjanu. Nevyhnutné stále zostáva vykonanie prieskumu primátov, vybavenie rangerov a pokračovanie vo vzdelávaní okolitých dedín. Podľa slov Sonji záujem zo strany domorodcov je, treba len vytrvať a trpezlivo s nimi pracovať. Často sa totiž stáva, že po prvotnom veľkom záujme ich interes upadne. Dve

tretiny územia sú stále nekontrolované. Bryan Carroll z Bristolu sa zapojil do debaty úvahou o motivácii miestnych ľudí. Podľa neho je rozdiel či ide lovcom o prežitie alebo im ide o obohatenie. V Kamerune ide o prežitie. Teresa Abello z Barcelony opäť vyzdvihla presun zvierat do Afriky a chce aby sa viac pomohlo africkým zoo. Cieľom by malo byť založenie miestnej kaptívnej populácie. Každému bolo jasné, že nová koordinátorka urobila za pol roka veľký kus práce. Všetkých presvedčila, že je zapálená a aj zdatná v odpovedaní na často náročné otázky z pléna.

GOAT a SHEEP TAG

Zasadnutie odbornej skupiny pre divé kozy a ovce viedol Jean Luc Berthier. Vtedy nikto netušil, že naposledy. V priebehu roka sme sa dozvedeli o jeho odchode z Menagérie po 26 rokoch účinkovania. Na tomto TAGu som bol prvýkrát a musím dodať, že dojmy som mal zmiešané. Po stránke organizačnej či obsahovej táto komisia v porovnaní s niektorými inými dosť zaostávala. Jediný príspevok v ppt nemohol byť premietnutý, pretože technika v najdôležitejšej chvíli skolabovala. A tak Jitka Vokurková musela improvizovať. Najprv sa pojednávalo o tadžických markhuroch a pripravovanej novej plemennej knihe *Capra falconeri heptneri*. Fínsku koordinátorku z Helsínk Paulu Holmu zastupoval jej kolega Leif Bloemquist. Pripomenul, že táto kniha sa zostavovala veľmi ťažko, stále nie je úplne hotová, najmä preto, že neodpovedalo 37% inštitúcií. V mnohých zoo nie sú celkom známe pôvody a rozdiely v poddruhoch sú niekedy záhadou aj pre taxonomicky orientovaných zoológov. Celkovo registruje 360 jedincov u 49 chovateľov, 20 ďalších chov dosiaľ nepotvrdilo. Riaditeľ Feinstein z Talinu s pomocou Ljubov Kurilovich podal rusko-anglický report o kozorožcovi dagestánskom. Stále pretrváva problém s umiestňovaním nadpočetných jedincov, o druh nie je enormný záujem. Slová „galubój baran ñe tak populárny“, hovoria za všetko. O niečo lepšie je to s chovom kozorožcov kaukazských – keďže ESB sa vedie v našej únii, tento chov a plemenná kniha je nám dobre známa. Viacmenej letecky sa dotklo problému chovu takinov a bharalov. Pri kozorožcoch núbijských sa situácia v niektorých zoo (Bratislava) dramaticky zmenila. Keď prišla na reč otázka tahrov, reči sa ujal Paul Vercammen, asi najfundovanejší odborník na túto skupinu (aspoň podľa môjho osobného postrehu) na mítingu. Informoval o novom taxóne rode *Arabitragus*, čo je rod, ktorý najnovšie taxonómovia priradili bývalému tahrovi arabskému. Tento druh patrí k najohrozenejším kopytníkom. Doteraz neprebehol žiadny terénny výskum, žije iba v jednom chránenom území a chová sa iba v 3 arabských inštitúciách. Padol návrh o zaradení taxónu do európskych plánov kolekcií. Nasledoval môj príspevok o prvej historickej imobilizácii kamzíka tatranského pod réžiou ZOO Bojnice a pár čísel som povedal prekvapenému Jean Lucovi o stavoch našich klenotov Tatier. Conrad Enseñat z Barcelony ďalej rozoberal zložitú problematiku chovu a nejasnosti poddruhov u paoviec. Snaha je chovať iba čisté línie saharského poddruhu a hybridy minimalizovať.

PROSIMIAN TAG

Komisia pre poloopice začala predstavením nových druhov opísaných pre vedu v poslednom období (*Lepilemur mitsinjonensis*, *Lepilemur seali*, *Mirza zaza*, *Microcebus lehilahytsara*). Stále intenzívnejší prieskum ostrova Madagaskar prináša nové neznáme druhy. Christoph Schwitzer, opäť čerstvo priletelý z Madagaskaru, sa ujal reportu o lemuroch vari. V programe EEP, ktorý vedie s Wernerom Kaumannsom sú netradične zahrnuté dva taxóny – čiernobiele i červené vari. Dozvedeli sme sa, že výskumu čiernobielych vari v prírode sa ujal kolega zo ZOO Omaha. Zdá sa, že v súčasnej dobe sú čiernobiele variky na tom dosť zle a všetky ich formy sa zaraďujú do kategórie CR. O svoj habitat prišlo asi 80% populácie a navyše areál sa rozpadol na dizjunkčné ostrovčeky. Podľa pesimistických odhadov taxón neprežije najbližších 20 rokov. V opatere človeka ich pomaly bude viac ako vo voľnej prírode. Trocha jasnejšie údaje boli získané ohľadom jeho rozšírenia. Podľa najnovších náhľadov je potrebné chápať lemura vari čiernobieleho ako samostatný druh tj. *Varecia variegata* s tromi jestvujúcimi poddruhmi. Na severe (Maromanana, Makira, Nosy Mangabe) žije forma *subcincta*, v strede forma *variegata* (Betampona, Sahambava) a na juhu (Ranomafana) forma *editorum*. Len o trocha lepšie sú na tom vari červené, ktoré majú štatút „ohrozené“. Ich útočiskom je hlavne Masoala. Vďaka aktivitám WCS a ZOO Zürich sa sem sústreďuje dosť pozornosti a aj lepšia ochrana. Stále je potrebný prieskum stavu populácie, rovnako nutná je analýza variability sfarbenia srsti a zhodnotenie habitatu. Aby bolo jasnejšie, čo vlastne chováme v európskych zoo, bude nutné previesť genetický výskum. Najpravdepodobnejšie je, že u čiernobielych varík budeme mať zmes dvoch poddruhových taxónov (detto je asi aj v ZOO

Tsimbazaza a Ivoloína). Aj preto koordinátori EEP stále neodporúčajú množiť. Populácia, ako je známe, je v nadpočte a pokiaľ nebude jasno v taxonómii, dovtedy by sa malo počkať. Koordinátor sa vyjadril jasne: „Ak inštitúcia rozmnoží, nech sa potom neobracia na neho so žiadosťou o pomoc pri umiestnení“. Počet čiernobielych vari je 480, červených 350 a bielopásych (*subcincta*) je 25 jedincov. Po dlhých rokoch sme uvideli koordinátora lemurov tmavých (*Eulemur macaco macaco*) Dereka Grova. Populácia číta 141 exemplárov, cieľová je 200 jedincov. V 17 inštitúciách sa držia samčie skupiny. Pokiaľ ide o poddruh *flavifrons* - novým chovateľom sa stala Ostrava a v čakačke sú ďalší dvaja kandidáti. Ide o prvý taxón poloopic v UCSZ patriaci do kategórie CR. Na chválu ostravskej zoo slúži fakt, že priamo finančne podporuje in situ projekt v Sahamalaze. ZOO Jersey podala report o jazerných lemuroch *Hapalemur griseus alaotrensis*. Intenzívne pracujú na ich záchrane, pretože ide skutočne do tuhého. Hľadajú vhodnú lokalitu pre zriadenie rezervácie. K tomu účelu im slúži ultraľahké lietadlo. Do programu pribudli dve nové inštitúcie. Program pre lemury mongozy trápi nefungujúci ISB a skutočnosť, že mnoho párov sa nemnoží. V chove aye-aye je 14 zvierat, Jersey oznámila, že ISB bude do konca roka. Novú krv plánujú získať dovozom z USA. V programe lemurov červenočelých (rudočelých) sú zvieratá k dispozícii. Taxón sa hodí aj do kombinovaných expozícií. Slabší záujem o lemury červenobruché stále pretrváva. Situácia v chove lemurov korunkatých je stabilná. Elena Baistrocchi z Parco Natura Viva predviedla grafické vyhodnotenie počtov a transferov lemurov kata. Menších druhov madagaskarských lemurov sa promptne ujal Tomáš Peš z Plzne. Predstavil pekne spracovanú plemennú knihu pre *Cheirogaleus medius*, ktorú obohatil okrem tradičných štatistických údajov o fotografiu unikátnej formy *Cheirogaleus crossleyi*, ktorú sám nafotografoval na lokalite Analamazaotra. U druhu *Cheirogaleus murinus* je situácia veľmi komplikovaná, sú ich stovky a ich taxonómia je ešte stále nedoriešená. Zaujímavé je, že zvieratá s parížskym pôvodom sa neznášajú so zvieratami s pôvodom moskovským. Že by ďalšie nové taxóny? Komby *Galago senegalensis* zachrípnutým hlasom predstavil pracovník ZOO v Kodani. Christoph Schwitzer referoval o aprílovom zasadnutí „Madagascar Mammals Workshop“ v Antananarivo. Do kategórie ohrozených cicavcov spadá 66% taxónov Madagaskaru. Kriticky ohrozených je 16,2 %, ohrozených 23,5 % a zraniteľných 26,5 %. Zhoršenie situácie nastalo aj u lemura *Eulemur albocollaris* a *Eulemur macaco macaco*. Relatívne zlepšenie resp. presun do kategórie „zraniteľný“ nastal u aye-aye. Dosť ťažko stráviteľná bola informácia o prípravách preradenia *Varecia rubra* pod taxón *Varecia subcincta*. Zástupca ZOO Zürich premietol obrázky z terénnej výpravy do oblasti Masoala. Videli sme veľa snímkov odlesnených území. Tím expedície nastražil 60 pascí. Podarilo sa im odchytiť v pralese ťažko nájditelné druhy ako *Microcebus rufus* a nový druh *Microcebus lehilahytsara*. Slovo Lehila Hytsara znamená v malgaštine „dobrý muž“ (good man). Meno zvieratka je podľa veľkého znalca fauny Madagaskaru Steva Goodmana z Fieldovho múzea v Chicagu. Je zaujímavé, že k podozreniu na nový druh došli zoológovia v Zürichu po analýze DNA z jedincov v ich expozícii pôvodom z Masoaly. Ďalší nový druh nesie meno podľa miestneho výrazu pre dieťa „zaza“, preto lebo je menší ako doteraz známy druh *Mirza coquerelli*.

CALLITHRICHID TAG

Popularita malých pazúrikatých opičiek asi narastá, pretože prednášková sála praskala vo švíkoch a bolo naozaj natrieskané a tí, čo prišli o čosi pozdejšie museli sedieť na schodoch alebo stáť vo dverách. Eric Ruivo z Lisabonu viedol zasadnutie razantne a so svojským niekedy sarkasticko-humornejším prístupom. Opäť sa dotkol problému eazovských zoo, a to, že skoro 70% inštitúcií podľa jeho slov nič nerobí a je málo aktívnych. Oznámil, že sa pripravuje program pre levíky čierne (*Leontopithecus chrysopygus*). Ďalej nasledovali reporty jednotlivých koordinátorov chovu levíkov. V in situ práci na levíkoch zlatých sa overovali ďalšie miesta výskytu druhu a rozsah deforestácie. Pozitívom je správa o rozšírení plochy rezervácie Una – jedného z jadrových území tohto taxónu. Genetická diverzita je 98%. V roku 2005 ich bolo 1300, z toho 480 v opatere človeka. Za pripomenutie stojí uviesť počty v roku 1997, kedy ich bolo 630. Prieskumom bolo zistených 6 nových populácií levíkov čiernych (odhad celkového počtu je asi 1600 kusov). Pri levíkovi čiernotvárom (*Leontopithecus caissara*) uviedol Bryan Carroll nové miesta výskytu a podozrenie na inú taxonomickú úroveň (?druh, poddruh). Zatiaľ sa vie, že populácia druhu poníma asi 550 zvierat. S iniciatívou na koordináciu zložitého a veľmi diverzifikovaného taxónu *Saguinus fuscicollis* prišiel nový kolega z Francúzska. Veľká pozornosť sa na tomto TAGu venovala pre nás novému taxónu – kolumbijskému endemitu - tamarínovi bielonožému (*Saguinus leucopus*). V kolumbijských zoo je ich celkom dosť. So svojimi skúsenosťami z tejto dosť nestabilnej krajiny nás oboznámil najprv Pierre Guy z Doue. Kolumbijčania nazývajú túto opičku „Titi gris - Šedý titi“. Zatiaľ jestvuje iba jedna rezervácia s ochranným režimom pre tento druh. Tamarín bielonohý je objektom obchodu s domácimi miláčikmi, prírodná populácia nemá

preskúmaný status, rovnako nič moc nevieme o ekológii, biologických nárokoch. V oblasti južne od Medelinu je stále populárnejším symbolom ochrany prírody, najmä vďaka usilovnej práci ochotných edukačných pracovníkov. Tí idú medzi ľuďmi, rozprávajú s nimi, vysvetľujú im prečo potrebujú tieto zvieratá našu pomoc. Pierre potvrdil, že predovšetkým ľudia z organizácie Fundación Ecolombia sú veľmi fundovaní a aktívni. A keďže ide o krajinu latinsko amerického temperamentu, nechýbali ukážky so spoločenskej časti edukačných projektov. Ako sa na správnych latinos patrí vždy a všade si radi zatancujú. A tak sme videli zábery Pierrových tanečných kreácií v rytme merengue. Eric Ruivo by rád nasmeroval prostriedky z európskych zoo do výstavby ďalších chovateľských zariadení v kolumbijských zoo pre tento druh. V roku 2006 plánuje založiť chovný program. Pre každú miestnu zoo by chcel postaviť tri chovateľské priestory. Na zasadnutí bola prítomná aj mladá kolumbijská ochranárka zo ZOO Piscillago Diana Sarmiento, ktorá nám porozprávala o aktivitách ich zoo v in situ ochrane druhu ako aj o prvom workshope o tomto taxóne. Publikum poďakovalo srdečným potleskom za doterajšiu činnosť koordinátorovi EEP *Callithrix geoffroyi* Gáborovi Gösimu zo Szegedu, ktorý nevedno prečo odchádza zo zoo. Náhle odchody pracovníkov zoo patria istým spôsobom k *modu vivendi*. Náročnosť tejto práce, jej rozmanitosť ako aj heterogénna diverzita pracovníkov a ich profesionálneho backgroundu, dáva tomuto javu dobré predpoklady.

EQUID TAG

Komisia pre chov koňovitých kopytníkov bola veľmi dlhá a informatívne bohatá. Najprv Tanya Langenhorst predstavila svoju prezentáciu o zebračích Grévyho. Skonštatovala stav 253 exemplárov v 46 inštitúciách, 9 samčích skupín. Populácia má zdravú demografiu, problémom je, že do 30 dní uhynie 30% mláďat. Genetická diverzita presahuje 90%, počet zakladateľov je 61, čo by malo priniesť do chovu kľud na niekoľko desaťročí. Svetová plemenná kniha registruje 579 jedincov v 109 zariadeniach, v Európe sa z toho chová 42%, v Amerike 38%. Pozoruhodnou bola jej fotografická databáza jedincov a priblíženie metodiky identifikácie jednotlivých zebier. Stephan Herring Hagenbeck, ako vždy v elegantnom obleku, tento rok znova v hráškovozelenom, už druhý rok eviduje údaje o onageroch. Naznačil potrebu genetického výskumu európskej populácie a čosi viac porozprával o 134 ha iránskej chovnej stanici Yazd Breeding Center. Koordinátorka kulanov z Krakova si musela plniť materské povinnosti a preto odznel len stručný report skvelou anličtinou hovoriaceho kolegu Jerzyho Piróga. Obširnu správu o reintrodukcii koní Przewalského v Číne v rezervácii Kalameili podala Waltraut Zimmermann z Kolína. Ide o lokalitu veľmi podobnú svojimi orografickými charakteristikami púšti Gobi. Veľmi cenné boli zábery džigetajov, ktorých je stále veľmi poskromne. Ďalšiu väčšiu prezentáciu mala opäť Tanya Langenhorst, tentokrát o in situ aktivitách v ochrane zebry Grévyho. Nezabudla pripomenúť vedúcu rolu Lewa Conservancy v Keni, kde jestvuje na riešenie tejto otázky výskumné centrum. Rovnako viaceri aktivít prebieha na susedných rančoch (Il Ngwesi, komunita Kalama). Ukázala nám postupy ako triedia a determinujú jedince v teréne s využitím digitálnej fotografie a počítačových programov. Rovnako sme sa dozvedeli najnovšie údaje z prieskumov v severnej Keni, ktoré podporuje jej Marwell Zoo a Kenya Wildlife Service. Smerom k etiópskym hraniciam sú intenzívnejšie lovené a zvieratá sú preto plachejšie. Najsevernejšia subpopulácia v Keni v Sibiloj je doslova izolovaná. Nasledoval príspevok Jaroslava Zímu, staronového koordinátora EEP pre zebry Hartmannovej. V súčasnosti chová tento druh len 18 zoo v počte 76 (22.54). Novými inštitúciami sú Badoca a Hannover. V poslednom prípade dostala zoo všetky tri zvieratá z UCSZ (Bojnice 1.0, Dvůr Králové 0.2). Genetická diverzita je slabšia, iba 83%, stále máme ďaleko do cieľového optima 150 zvierat. Prof. Chris Walzer poreferoval o oslovi somálskom a konferencie Asiatic Wild Ass v národnom parku Hustai v Mongolsku. Na akcii sa zúčastnilo 68 delegátov z 12 krajín. Stavby niektorých ázijských oslov sú nasledovné: khur (3500), kiang (v Číne - 70000), džigetaj (44000). Niekoľko málo slov padlo o najnovších vedeckých výskumoch týchto kopytníkov, napr. morfológická analýza 400 lebiek ázijských oslov, genetika, ekológia a etológia kiangov. Jan Šmielowski si vypracoval rozsiahly príspevok o situácii khurov v známom chránenom území Little Ran of Kutch. V tejto oblasti žije bezmála polovica svetovej populácie. Na škodu vecí je, že jeho angličtina mala veľmi silný poľský akcent.

ANTELOPE a GIRAFFE TAG

Komisia mala na programe tak rozsiahlu agendu, že musela usporiadať dve pokračovania zasadnutí. Osobne som bol iba na druhom zasadnutí. Bohužiaľ, nie je možné byť na dvoch miestach naraz a ani pripomenúť vystúpenia všetkých prednášajúcich. Koordinátori komisií oznámili rozdelenie na dlhšie subkomisie. Na rokovaní bola prítomná aj zástupkyňa Americkej asociácie zoo AZA. Tak ako vždy nasledoval neuveriteľne dlhý maratón krátkych vystúpení. Len

na pripomenutie uvediem, že komisia pracuje s cca. 30 taxónmi. Marc Damen pripomenul, že ESB pre kudu veľkých sa už vedie od roku 1995. Dnes sa chová 399 jedincov, neprežíva 37% mláďat. Jack Veasey z Woburnu mal síce pekne farebnú prezentáciu, no obsahovo bola prISTRUČNÁ a veľa nového sme sa nedozvedeli. Stav antilopy bongo je 213 (73.140) v 50 inštitúciách, 29 zakladateľov, iba 85% genetická diverzita. Do 20 rokov by malo byť v opatere človeka okolo 1000 týchto nádherných antilop. Už dnes žije v rukách človeka viac kusov tejto antilopy ako v jej domovine. Odporúča zakladanie samčích stád. Marc Damen si v súvislosti s rodod *Cephalophus* posťažoval na tlak zo strany viacerých zoo o pridelenie chochlatiek modrých. Opäť zopakoval to, čo vlni, problémom sú hybridy a nereálnosť importov z Afriky a teda malé výhliadky na začatie seriózneho chovného programu a záujemcom odporúča iné druhy (dikdik). V európskych zoo je len *Cephalophus monticola schultzei*, kým v Amerike iba juhoafrický poddruh *C. m. bicolor*. Veľmi málo sa chová aj druhý taxón - *C. natalensis*, stav 8.6 je veľmi málo aj napriek dovozu niektorých nemeckých zoo z RSA. U druhu *C. sylvicultor* je situácia naozaj tristná, v Európe sú len 3 kusy. Heiner Engel z Hannoveru referoval za kolegu Schillinga o dikdikoch, gazele Thomsonovej a antilope konskej. Dikdik Kirkov sa chová v 18 inštitúciách, počet je 34.28. Paul Vercammen z arabskej zoo v Sharjahu upozornil, že do blízkovýchodných krajín sa dováža veľké množstvo dikdikov na sokoliarske účely. Jens Uwe Heckel mal konzistentný a dobre poňatý príspevok o ochrane antilopích druhov z tzv. „Somálskeho rohu“. Veľa gaziel vzácnych druhov, ako je napr. gazela Spekova, sa stále vyváža do arabských krajín. Na poli vedeckého výskumu sa posledne skúmala beira v južnom Džibuti a v etiópskom Ogadene pôsobili pracovníci americkej zoo St. Louis - ich objektom výskumu boli gazely Spekove. Žirafia komisia prebehla v leteckom tempe, Günther Schleussner – koordinátor žirafy masajskej spomenul prípad troch úhynov v Ramat Gane následkom chýb křmenia. U iných poddruhov údajne ide do módy chov samčích skupín. Marc Damen okrem stručných no podstatných údajov o ostatných žirafách poddruhoch pripomenul, že viacero zoo v Európe nemá celkom vyjasnený pôvod svojich zvierat, napr. Paris Zoo údajne chová křížence medzi žirafou západoafrickou a kordofánskou. Počet žiráf Rothschildových uviedol 87.130 v 63 zoo. Bohužiaľ veľmi veľa medzipoddruhových hybridov v Európe nie je dobrý stav (58.81).

DEER TAG

Jelení TAG som navštívil poprvýkrát a neľutoval som. Klaus Rudloff a Ulrich Schürer pripravili bohatý program. V súvislosti s jeleňom Princa Alfréda (*Cervus alfredi*) sa uvažuje nad jeho povýšením do EEP stavu. Radoslaw Ratajczak podal report o jeho obľúbenom jeleňovi baveánskom (*Axis kuhlii*), ktorý prežíva na malom ostrovčeku Bawean medzi Jávou a Borneom. Zo svojím tímom urobil prieskum ostrova a zhodnotenie habitatov. Odhaduje, že tu stále prežíva asi 100 najviac 200 týchto drobných jeleňov. Objavili istého miestneho chlapíka, ktorý chová doma na dvore veľké množstvo týchto zvierat. ZOO Poznaň importovala 9 kusov a asi 150 jedincov by sa malo nachádzať v ázijských zoo. Jeruzalemská „biblická,, zoo premietla dobre spracovaný videofilm o reintrodukcii danielov mezopotámskych do blízkyh hōr nad mestom. Na lokalite Nachal Kziv ich žije 96 a západnej Galilei cez 100 exemplárov. Posledným príspevkom bol referát riaditeľa ZOO Wuppertal Ulricha Schürera. Hovoril o in situ projekte tejto nemeckej zoo v Čile v rezervácii Fiordo Témpano. Nemci finančne podporujú miestny tím vedcov, zaplatili im loď, Rotterdam vybuodoval stanicu. Cieľovým druhom v oblasti je huemul južný (*Hippocamelus bisulcus*). Hodnotné boli kvalitné detailné zábery týchto čiernočelých, srncom podobných jeleňov. Odhad populácie sa pohybuje okolo 1000 jedincov v Chile a približne 30 v priľahlej Argentíne.

OHROZENÉ JELENE FILIPÍN – Z PREDNÁŠKY WILLIAMA OLIVERA

Najhodnotnejší príspevok prezentoval William Oliver, zástupca Phillippine Biodiversity Conservation Programme, ktorý pôsobí priamo na Filipínskom súostroví. A tak logicky aj jeho príspevok na Deer TAGu sa týkal ohrozených druhov jeleňov Filipín. Obširna prednáška priblížila najprv paleohistorické a zoogeografické špecifiká ostrovov, náhľady na Huxleyovu líniu v kontexte s Wallaceovou zoogeografickou líniou a zhodnotenie súčasného kritického stavu v odlesňovaní. Huxleyova zoogeografická „podlínia“ oddeľuje hlavné súostrovie od ostrovov Balabac, Palawan a Calamian. Niektoré ostrovy v súostroví už prišli o svoj prirodzený lesný pokryv, inde nepresahuje plocha lesov 10%, celkovo sú všetky ostrovy veľmi zničené. Izolácia niektorých ostrovov v glaciáloch zapřičinila existenciu mnohých pozoruhodných endemitov. Prvým druhom, ktorý predstavil, bol axis kalamianský (*Axis calamianensis*), ktorý obýva len ostrovy Calamian a severný Palawan. Malé množstvo z nich žije aj na ostrovčekoch Busuanga a Culion. Kľúčová populácia žije na ostrove Caluit. V roku 1983 vznikla prvá štúdia záchranného farmového chovu týchto jeleňov. Calamian Deer Conservation Programme začal v roku 1991 za

spolupartnerstva San Diego ZOO. Okrem výskumu vlajkového druhu tento projekt sleduje a chráni aj ostatnú biodiverzitu. Prieskum rozšírenia taxónu prebehol v roku 1992, po ňom vznikli odporúčania k manažmentu na ostrove Calauit. Vyrobili a rozdistribúovali 2000 posterov série „*Only in the Philippines*“. Veľmi kuriózne boli zábery dovezených afrických kopytníkov (impál, žiráf) v spoločnosti s jeleňmi axismi kalamitskými. Pozornosť konzervátorov sa nasmerovala aj na ďalšie zoologické unikáty – diviaky, kalone a kadadu. Výsledkom bolo niekoľko vedeckých pojednaní a akčný plán IUCN/SSC Deer Specialist Group. Druh bol preradený do kategórie „ohrozený“. Medzinárodný chovný program bol posvätený prezidentským dekrétom. V rámci neho vyviezli 15 (7.8) kusov do San Diega. Ku koncu roka 2000 narástol počet kaptívnych jedincov na 55. Tragul čiernasty (*Tragulus nigricans*) sa v malom stáde chová na ostrove Calauit od roku 1982. Druh sa prirodzene vyskytuje na ostrovoch Balabac, Ramos a Bugsuc. Pre druh nie je vytvorené žiadne chránené územie, stále sa intenzívne loví, nie je zaradený do Červeného zoznamu IUCN (pripravuje sa status „ohrozený“). V roku 2004 vyšla odborná opisná práca, ktorá povýšila tento taxón na úroveň samostatného druhu. Táto skutočnosť by z hľadiska ochranárskych konsekvencií mala veľa vecí napomôcť a urýchliť opatrenia na záchranu. V systematike jeleňov druhu *Cervus mariannus* sa rozoznávajú 4 poddruhy (*C.m.mariannus* – Luzon, *C.m.barandanus* – Mindoro, *C.m.nigellus* – vyššie polohy Mindanao a *C.m.nigricans* – nížiny Mindanao). Systematická príslušnosť populácií jeleňov z ostrovov Samar a Leyte zatiaľ nie je známa (najskôr to budú nové poddruhy). Taxón *Cervus mariannus* bol vysadený na tichomorských ostrovoch Guam a Mariány. Pre druh sa pripravuje status „zraniteľný“. Jeleň Alfrédov (*Cervus alfredi*) niekedy pomenovaný visajanský, bol na viac ako 95% jeho pôvodného areálu výskytu vykynoznený. Vyhybnul na ostrovoch Cebu, Guimaras a asi aj Siquijor. Jediné známe prežívajúce populácie poznáme iba na ostrovoch Panay a Negros. Od roku 1996 je kriticky ohrozeným taxónom. Manažmentová stratégia ochrany bola prijatá už v roku 1985, kedy vznikol NP Panay Mountains. Program chráni nielen jelene Alfrédove ale aj diviaky visajanské (*Sus cebifrons*). Vznikli dve chovné centrá, Bitu (Panay) a Siliman (Negros). Do záchranného programu bolo vyvezených 13 zvierat (6.7). V roku 1990 vstupuje do programu ZOO Mulhouse dovozom prvých 7 jedincov ako prvá ex situ inštitúcia. V roku 1992 pribudlo tretie chovné centrum Mari-it (Negros). V roku 1994 dostala ZOO Berlín prvé v Mulhouse odchované jelene. V roku 2001 sa vyviezli ďalšie jelene (8 – 3.5). K 31.12.2004 sa v programe registrovalo 12 inštitúcií (8 európskych). Nás môže tešiť, že UCSZ v ňom zastupuje ZOO Děčín. Dnešná ex situ populácia presahuje počet 120 jedincov.

WOZA AFRICA!

Tajomný názov workshopu uvedený v konferenčnom programe „O pomoci EAZA africkým kolekciami zvierat“ mi nehovoril veľa a preto som bol zvedavý, o čo ide. Miting viedli Nick Lindsay a Bryan Caroll a bol obsahovo veľmi bohatý a poučný. Prečo pomôcť práve Afrike? Možno preto, že Angličania pociťujú akúsi historickú spoluzodpovednosť za súčasnú neblahú a marginalizovanú situáciu afrického kontinentu. Možno preto, že africké zvieratá sú vlajkovými druhmi všetkých zoo sveta. Prvým prednášajúcim bol Doug Cress, tanzánsky Brit, ktorý predstavil organizáciu PASA (Pan African Sanctuary Alliance). Združenie vzniklo v roku 2000 s cieľom zastrešiť 17 roztrúsených, izolovaných a slabo navzájom komunikujúcich sanktuárií (útočísk) pre africké ľudooopy a iné primáty. O týchto zariadeniach už každý z nás čo to počul. Prvé takéto centrum bola rehabilitačná stanica šimpanzov v Gambii založená v roku 1974. Dnes sa v 17 útulkoch eviduje 689 šimpanzov, 84 goríl, 44 bonobov, 262 drilov a 1300 ostatných druhov primátov. V porovnaní s rokom 2000 narástol len počet šimpanzov na týchto staniciach o 63%. Zriedkakedy sa sem dostávajú zdravé jedince, veľmi často sú to zranené alebo veľmi choré zvieratá. Kritická situácia so západným poddruhom šimpanza (*P.t. verus*) neveští nič dobrého a za 17 až 23 rokov v prírode vyhynie. Stále sa pracuje na drahom a zložitom procese reintrodukcie primátov. Workshop o metodikách reintrodukcie bude v apríli 2006 v Apenheuli. Zoo Chester zasiela pravidelne svojich ošetrovateľov školiť afrických kolegov. Podobné zameranie má aj iná organizácia Help Congo. Wayne Boardman porozprával o svojich skúsenostiach veterinára pri pobyte v niektorých afrických primátiích útulkoch. Spomenul prípad jedného ošetrovateľa zo ZOO Taronga, ktorý sa stará o 45 skonfiškovaných šimpanzov na ostrove Ngamba v Ugande (www.chimpisland.org). Pracuje sa tu v bojových a nedostatočných podmienkach. Tretím referujúcim bola Lesley Dickie. Vo svojom reporte zhodnotila prácu Madagascar Fauna Group v Betampone a spoluprácu so ZOO Ivoloína. Aj v tejto zoo sa starajú o siroty a rehabilitujú tu napríklad hendikepované lemury. Zoo nemá ani prístupovú cestu a je bez elektriky. Dave Morgan, zástupca Africkej asociácie ZOO, predstavil svoju materskú organizáciu. Slovo *wozani* je z jazyka Zulu a znamená niečo ako „poďme spolu“. Bielym juhoafričanom ide o to, aby zjednotili úsilie

všetkých afrických krajín. Vo svojich databázach registrujú okolo 180 zariadení v 48 afrických krajinách, s hlavnou koncentráciou v južnej, severnej a západnej Afrike. V mnohých prípadoch sa jedná o koloniálne pozostatky, zariadenia vzniknuté prevažne v 20. až 50. rokoch 20. storočia. Takmer všetky sú pod správou lokálnych vlád, mnohé z nich prevzali funkciu sanktuária. WOZA si vytýčila úlohu zmapovať situáciu v 17 takýchto zoo-zariadeniach. V roku 2004 podnikli jej niekoľkí zástupcovia poznávaciu cestu a takto navštívili ZOO Abidjan (Pobrežie Slonoviny), ostrov Ngamba (Uganda) a ZOO Lubumbashi (DR Kongo). Ich misia našťastie zistila, že väčšina polorozpadnutých klieťok zíva prázdnotou. Aj v Afrike dopláca renomé zoologických záhrad na tzv. „zlé“ zoo, ktoré kazia imidž tým skutočne dobrým. Asi najhoršou africkou zoo je údajne ZOO Kinshasa. Najlepšou súkromnou zoo v Juhoafrickej republike je údajne Cango Wildlife Ranch, výborné referencie má Uganda Wildlife Education Centre v Entebbe, Nairobi Safari Walk a Nairobi Animal Orphanage (Keňa – v roku 1994 som nemal zo zariadenia dobrý dojem, možno je to dnes lepšie), Lilongwe Wildlife Sanctuary (Malawi) alebo Swazi Big Game Park (Svazijsko). Dave Naish nám rozprával o jeho neuveriteľne obtiažnej misii v ZOO Yaounde v Kamerune. Narazil na „západoafrické chápanie – prečo míňať peniaze pre zvieratá?“, obrovské problémy v infraštruktúre, logistike a prekvitajúcu korupciu. Učítelia v školách nemajú na sylaby, z ktorých by vyučovali. Za miesto pozdvihnutia environmentálneho povedomia si Dave vybral kostol, kde prebieha v týchto komunitách pulzujúci spoločenský život. Je to najideálnejšie miesto, kde začať s presvedčaním, prečo nezabíjať pre bushmeat. Povolali učiteľov škôl a v lese im umožnili prísť do kontaktu so živými tvormi, aby pochopili podstatu. Domácich usmernili na chov trstinomyší (*Thryonomys sp.*). Záverom mítingu prebehla naozaj rušná diskusia. Mimo iného sa potvrdila skutočnosť, že africké vlády nepovoľujú exporty, pretože v ich chápaní je to „národné dedičstvo“.

ZÁVER

Kľúčovou ideou všetkej našej snahy v podpore in situ projektov ako aj v záchrane akýchkoľvek ohrozených druhov živočíchov, ktorým venujeme toľko úsilia a času, by mohol byť výrok Kristin Leus. Odznel na bristolskej konferencii EAZA a myslím si, že je veľmi výstižný a zásadný. Spomeňte si naň vždy, keď vás bude zhrýzať pochybnosť. Hovorí asi toto: „*Lepšie je zapáliť jednu sviečku, než aby bola tma*“.

Summary:

The article presents notes of the author from the 22nd EAZA Annual Conference held in Bath, Bristol, UK. Bristol Zoo Gardens is the oldest in the world outside a capital city. The paper is divided into the following sections: Bristol Zoo Gardens – brief description and feelings about present and historical aspects of the zoo; Plenary Sessions (I.-V.), Save the Rhinos Campaign and personal notes from TAGs (Felid, WAPCA, Goat and Sheep, Prosimian, Callithrichid, Equid, Antelope and Giraffe, Deer). The broader attention is devoted to presentation of William Oliver about threatened deer species of Phillipine Islands (paleobiology, zoogeography and species conservation status) and meeting concerned to zoo-collections in Africa.